

Quod si velis terminos illos *non omnis creatura*, et *omni creatura possibili* sumere collective, argumentum nihil valet; quia *non omnis* et *quidam non* solummodo sunt æquivalentia syncategoremata, quando *non omnis* sumitur distributive: quamobrem istæ duæ propositiones: *Omni creatura possibili est possibilis alia perfectior* in sensu colectivo sumpta, quemadmodum sumitur in objectione, et: *Aliqua creatura possibili non est alia perfectior*, contradictoriæ non sunt; atque adeo ex falsitate primæ non est jus concludendi alterius veritatem, sicut fit in veri nominis contradictoriis.

Objc. 5.º Possibilis est creatura omnium imperfectissima. Ergo etiam perfectissima, nam par videtur utrimque ratio.

Resp. 1.º retorqueo argumentum sic in numero: Possibilis est numerus omnium minimus, quia infra binarium non est alius numerus. Ergo etiam maximus.

Resp. 2.º neg. antec. Quia divina essentia videtur sine fine participabilis utrimque sive secundum majorem sive secundum minorem perfectionem. Quemadmodum enim quantitas in sententia valde probabili multorum sine fine divisibilis est in minores ac minores partes, sicut exponetur in Philosophia naturali, ita videntur possibles esse species minoris ac minoris perfectionis, quin ad minimam omnium possibilitium deveniri possit. Nec vero inde inferas quamlibet speciem creaturæ fore infinitæ perfectionis, utpote quæ alias minoris perfectionis sine fine habeat infra se. Nam ad hujusmodi excessum non opus est infinitate propria et formali, sed sufficit virtualis in eo consistens, quod res sit in superiori ordine constituta, ut nuper declaratum fuit. Sic citra formalem infinitatem visio beatifica superat infinitas materiales, et angelus infinitas formicas. Et simili pacto dicitur inter speciem v. g. lapidis et hominis esse infinitas species possibles animalium, ex quo tamen concludi nequit infinitas formalis speciei humanæ, sed tantum virtualis.

Objc. 6.º Opus Incarnationis dicitur maximum possibilitium omnium, itemque dignitas Matris Dei, ac demum gratia dicitur suprema in genere qualitatis, et visio beatifica in genere cognitionis. Ergo dantur quædam rerum species adeo perfectæ, ut nihil perfectius dari queat.

Resp. neg. conseq. Nam opus Incarnationis, cujus terminus est compositum Christus, cum includat Deum ipsum hypostaticè unitum cum humanitate, recte dicitur summum omnium ratione præcise Dei; at ratione ipsius modi unionis hujusmodi posset esse perfectius. Ipsa etiam humanitas Christi Domini perfectissima omnium creaturarum dici nequit, quandoquidem secundum illam *modico quam angeli minoratus est Christus* (1). Et idem dicitur de dignitate Matris Dei, quæ essentialiter respicit divinitatem Verbi divini, quod in Deiparæ Sanctissimæ castissimis visceribus carnem assumpsit. Gratia vero et visio beatifica possunt esse meliores ac perfectiores in infinitum, saltem secundum gradualementem intensionem: quod sufficit ac veritatem nostræ propositionis (2).

Verum satis jam, nisi fallor, de prima entis divisione dictum est. Ad alias nunc properandum, et primo quidem ad actum et potentiam.

CAPUT II.

DE ACTU ET POTENTIA.

Potentia, quemadmodum notat Suarez (3) cum auctore *Summæ totius Logicæ Aristotelis* (4), sumi potest vel transcendenter vel prædicamentaliter. Prædicamentaliter sumitur, quatenus spectat ad speciale prædicatum, qualitatem nimirum, cujus una ex speciebus est potentia; transcendenter autem sumitur, quatenus considerari ac reperiri potest in omni ente, atque adeo in omni prædicamento. Et hoc modo potentia et actus, ut dici solet dividunt *omne ens et in eo*

(1) *Hebr.*, cap. 2, v. 9.

(2) Plura dabunt Auctores laudati.

(3) *Disp. Metaph.*, 43 in prolog.

(4) *Tract.* 4, cap. 3.

prout aliud est. Nimirum «licet in eodem possit esse principium activum et passivum, transmutativum et transmutabile, ut accidit cum medicus curat et sanat seipsum; tamen non est in eodem, prout est idem, quia subjectum non per idem, per quod constituitur transmutativum, constituitur transmutabile. Medicus enim constituitur sanativus, non per hoc quod sit ægrotus, sed per hoc quod sit medicus, atque habeat artem medicandi. Similiter anima constituitur activa intellectionis, per hoc quod habeat speciem intelligibilem, constituitur receptiva intellectionis, per hoc quod habeat intellectum, qui est in potentia ad recipiendam intellectionem» (1).

Utrum porro eadem potentia possit simul activa esse et passiva, sive respectu diversorum sive respectu unius, vide apud Eximium Doctorem (2).

Præter has modo descriptas potentias, activam et passivam, alias etiam refert Philosophus, ut potentiam bene facileque operandi aut etiam patiendi seu recipiendi, v. g. potentiam expedite ambulandi, quæ est in juvene robusto, et combustibilitas, quæ inest lignis aridis; ac demum potentiam resistendi, qua subjectum redditur impassibile atque immutabile in deterius, qualis est v. g. durities adamantis (3). Sed plane vides potentiam facile agendi aut patiendi revocari ad activam et passivam potentiam, quandoquidem potentia facile et expedite agendi certe activa potentia est, et similiter passiva, potentia facile passioni ac mutationi obnoxia (4). Potentia vero resistendi, licet per modum cuiusdam vis soleat vulgo concipi, «potius est impotentia vel incapacitas quædam quam propria potentia, ideoque non debuit tertium illud membrum in divisione potentiæ adjungi... Nam... actualis et formalis resistentia solum in hoc consistit, quod subjectum per qualitatem aut dispositionem in ipso existentem impedit, ne alia forma vel actio in ipsum introducatur, quod

Potentia resistendi.

(1) P. Sylvest. Mauri, Comment. in lib. 9. *Metaph.* Arist., cap. 1. Cfr. S. Thom., lib. 9, lect. 1, paragr. c; lib. 5, lect. 14 initio.

(2) Suarez., disp. *Metaphys.* 43, sect. 2, n. 14, 15.

(3) Arist., *Metaph.* lib. 5, cap. 12; S. Thom., ib., lect. 14, paragr. c. d.

(4) Cfr. Arist., lib. 9, text. comm. 4.

impedimentum non consistit in actione aliqua, quam tale passum efficiat vel in aliud agens vel in seipsum...; nam talis resistentia communis est qualitatibus non activis, et quia nec fingi nec declarari potest, quæ sit talis actio. Consistit ergo in quadam formali incompossibilitate seu repugnantia, a qua provenit, ut actio contrarii agentis vel impediatur prorsus, vel retardetur ac remissior fiat. Sic igitur hæc resistentia actualis non consistit in aliquo actu secundo proveniente a virtute resistiva, sed potius in carentia aut retardatione seu remissione contrariæ actionis. Ideoque illa virtus resistendi non est facultas aliqua ordinata ad illam carentiam vel retardationem actionis, quia naturalis potentia per se non ordinatur ad aliquam privationem. Et ideo dicimus hanc non tam esse potentiam, quam impotentiam et quasi incapacitatem, quæ consequenter se habet ad effectum formalem alicujus qualitatis seu dispositionis» (1). Quibus similia scripsit Angelicus in hæc verba: *De ratione potentiæ, quantum ad primam impositionem sui est non posse pati. Unde et illud, quod non potest pati, etsi nihil possit agere dicitur potens; sicut dicitur durum, quod habet potentiam, ut non secetur* (2).

Itaque duplex tantum est generatim veri nominis potentia realis, *activa* et *passiva*, ut passim docent Philosophi communissime (3) cum S. Thoma (4), nisi velis addere tertium membrum potentiariam, quæ de utraque participant secundum quamdam eminentiam (5).

Præter has potentias, quæ reales sunt, alia passim celebratur, *objectiva* nempe vel *logica*, quæ improprie nomen accipit potentiæ, et nihil est aliud, quam *aptitudo seu non repugnantia cujuslibet ad existendum*. Quæ potentia, ut per

(1) Suarez, disp. 43 *Metaph.*, sect. 1, n. 9, 10, apud quem plura. Cfr. S. Thom., *Metaph.* lib. 5, lect. 14, par. f; 4.º dist. 11, q. 1, art. 2, solut. 3; ad 2.^{am}; 4.º dist. 44, q. 2, a. 2; *Quodlib.* 1, art. 21.

(2) S. Thom., 1.º dist. 42, quaest. 1, art. 1.

(3) Cfr. Suar., disp. 43, sect. 1.

(4) *De Potent.*, q. 1, a. 1; 1. 2, q. 55, a. 2; 2.º *Contr. Gent.*, c. 25; 1.º p., q. 25, a. 1.

(5) Cfr. S. Thom., quaest. 1.^a *de Virtut.* a. 1; Suar., disp. 43, sect. 1, n. 3; et sect. 2.

se patet, nihil est reale; si enim res, antequam existat, nullam habet realitatem, quomodo poterit realem ac physicam sortiri potentiam? Quod enim nondum est, nihil proprie recipere potest. Nihilominus in re non existente, modo possibilis sit, ipsa ejus carentia repugnantiae aut contradictionis in suis notis intelligibilibus, nomen nacta est potentiae per quamdam similitudinem cum reali potentia passiva. Sicut enim reale subjectum, aptum ad formam vel actum aliquem recipiendum, dicitur ac est vera realisque potentia et principium patiendi seu recipiendi formam illam; ita id quod actu quidem non est, sed nec repugnet actu esse per efficientiam alterius, concipitur a nobis instar habentis potentiam quamdam ad essendum (1); possibile quippe dicitur id, quod si ponatur esse, vel actum essendi habere, nihil repugnans sequitur: quare potentia hujusmodi non est reale principium, sed mera non repugnantia ad existendum, Hujusmodi enim non repugnantia praesupponenda necessario est ad hoc, ut quippiam venire in existentiam possit per activitatem causae efficientis; sicut ad quamcumque realem mutationem praesupponenda est passiva potentia et principium, quod agentis actionem in se recipiat (2).

equivoco
dicitur potentia

Ex quibus haud aegre perspicitur, cur hujusmodi potentia objectiva seu aptitudo ad existendum dicatur ab Aristotele (3) *equivoco* vocari potentia; non quia non habeat similitudinem quamdam atque analogiam cum physica potentia, quam similitudinem expresse concedit illi Philosophus (4), sed quia improprie dumtaxat ac metaphorice rationem participat potentiae (5). Et ideo nuncupatur etiam potentia *objectiva*, quia nihil est physicum in re, sed potest esse objectum alicujus potentiae, potissimum activae, per

(1) Vide S. Thom., 1^a p., quaest. 45, art. 2, ad 2.um

(2) Cfr. Arist., lib. 9 *Metaph.*, cap. 1, text. comm. 2; S. Thom., ib., paragr. 6.

(3) Ibid. Cfr. S. Thom., ib., lib. 9, *Met.*, lect. 1, paragr. 6; *de Potent.*, quaest. 3, art. 1, ad 2.um

(4) Ibid. et S. Thom., ib.

(5) Vide Fonseca, lib. 9 *Metaph.*, cap. 1, in exposit. textus, litt. 7; lib. 5, cap. 12, text. 17, litt. n, o. Cfr. Arist., lib. 5, cap. 12, et S. Thom., lect. 14, paragr. n.

cujus efficacitatem id, quod possibile est, esse accipit (1); itemque *logica*, quia hujusmodi potentia, quamvis in re non sit, est tamen in mente ac proinde, dum cogitatur, habet in ea esse ideale seu logicum.

Jam quoniam impotentia est privatio potentiae, modis, quibus dicitur potentia, totidem modi correspondent, quibus aliquid dicitur impotens (2). «Et quia potentia alia est activa, alia passiva, ideo alia est impotentia ad agendum, alia ad patiendum; quia rursus potentia dicitur ad bene, ideo impotentia alia est ad agendum bene, alia ad bene patiendum» (3). Hisce praelibatis, facile probari possunt sequentes assertiones.

Impotentia.

208. PROPOSITIO 1.^a Activa potentia ex proprio suo conceptu perfectionem importat, passiva vero imperfectionem.

Prima pars facile constat α) primo, quia perfectio est posse communicare aliis esse. Id autem proprium est activae potentiae.

Activa potentia
perfectionem
importat;

β) Praeterea unumquodque in tantum agit, in quantum est actu: nihil enim dat, quod non habet. Atqui esse actu est perfectio quaedam, Ergo.....

Secunda pars non minus est evidens. Siquidem passiva potentia importat non esse; non enim adest capacitas recipiendi, nisi respectu actus vel formae, quae non habetur, atque adeo potentia passiva, prout talis, compleri ulterius potest. Quamobrem repugnat Deo omnis passiva potentia, ideoque est purissimus actus; inest vero activa potentia eaque infinita (4), et propterea est ac dicitur potens ex duplici titulo, et quia pollet activa potentia, et quia caret passiva seu receptiva (5).

imperfectionem
passiva.

(1) Vide Suar., disp. *Met.* 31, sect. 3, n. 2.

(2) Arist., lib. 5 cap. 12, text. 17.; S. Thom., ib., lect. 14, paragr. e.

(3) P. Sylv. Mauri, *Aristot. Opera Omnia, Metaph.*, lib. 5, cap. 12, n. 9.

(4) Vide S. Thom., 1.^a *Contr. Gent.*, cap. 16; lib. 2.^a, cap. 7; 1^a p. q. 25, a. 1, corp. et 1 ad 1.um; et art. 2 et 3; *de Verit.*, q. 22, a. 6 ad 3.um; *de Pot.*, q. 1, a. 1. 2.

(5) 1.^a dist. 42, quaest. 1, a. 1.

209. PROPOSITIO 2.^a Diversi modi potentiae realis analogice dicuntur per ordinem ad potentiam activam, ex Aristotelis doctrina (1).

Nomen potentiae
primario
dicta est de
activa.

«Nam cum potentia passiva ex activa dicatur, et potentia recte agendi et patiendi pendeant ex activa et passiva simpliciter, impotentiae vero sint quaedam privationes potentiarum; necessario efficitur, ut quicquid ex vera ac reali potentia aut impotentia dicitur, ad potentiam activam redigatur» (2).

Quamobrem docuit Angelicus activae potentiae primo attributum esse nomen potentiae, ad passivam vero secundo devolutum fuisse (3).

210. PROPOSITIO 3.^a Nulla est potentia naturalis passiva in natura, cui non respondeat aliqua potentia activa etiam naturalis.

Omni passivae
potentiae
in natura re-
spondet aliqua
activa.

Colligitur hoc proloquium ex Aristotele (4), et saepe usurpatur ab Angelico in suis operibus (5).

Ratio autem est, quia omnis realis potentia, cum nihil sit inordinatum in natura, necessario postulat actum sibi consentaneum esse possibilem, secus enim potentia passiva esset frustra, cum non possit reduci in actum, nisi per activam (6).

Jam vero actus, quem respicit passiva potentia, impossibilis penitus foret, nisi adesset activa potentia proportionata et capax illum efficiendi. Ergo potentiae passivae respondet necessario aliqua activa sibi proportionata. Naturali autem capacitati respectivae, non qualiscumque, sed naturalis activitatis correspondet.

(1) Libr. 5 *Metaph.*, cap. 12, text. 17 (al. lib. 4, cap. 12, n. 10); Cfr. S. Th., lib. 5 *Metaph.*, lect. 14, fin.

(2) Fonseca, lib. 5 *Metaph.*, cap. 12, litt. p.

(3) *De Potent.*, q. 1, a. 1; 1.^a dist. 42, q. 1, a. 1, corp. et ad 1.^{am}

(4) Lib. 5 *Met.*, cap. 12, text. 17; lib. 9, cap. 1.

(5) Vide v. g. lib. 2 *Contr. Gent.*, c. 22, *Amplius*; c. 60, *Adhuc*, *In omni genere*; lib. 3, cap. 45, *Hoc etiam apparet*; 2.º dist. 12, q. 1, a. 1; 3.º dist. 2, q. 1, a. 1; dist. 26, q. 1, a. 2; *de Virtut.* q. 1, a. 10, ad 13.um; *de Verit.* q. 18, a. 2 et 5, etc.

(6) S. Thom., 3.º *Contr. Gent.*, cap. 45, *Hoc etiam apparet*.

Et simili modo probari posset potentiae passivae obedientiali respondere activam supernaturalem, et generatim omni passivae potentiae activam ejusdem ordinis.

Ex-ceptio
quorundam

Sunt tamen qui censeant praedictum effatum non esse universaliter verum. Ita nominatim Mastrius (1) cum Scotistis; qui quamvis fateantur omni passivae potentiae respondere aliquam activam, negant tamen eam semper esse ejusdem ordinis. Et rationem hanc reddunt, quia constat materiae primae inesse potentiam naturalem passivam ad formas etiam praeteritas et amissas, quin tamen possint illae in eadem introduci per solam potentiam activam naturalem, sed solum per omnipotentiam Dei: idque patet etiam in exemplo caeci, qui habet quidem potentiam naturalem ad visum, sed recipere illum nequit per ullam potentiam creatam ac naturalem. Praeterea etiam materia prima sufficienter disposita ad introductionem animae rationalis, habet ad actum illius potentiam passivam naturalem. Atqui tamen huic potentiae passivae nulla est respondens activa potentia naturalis ejusdem ordinis, siquidem anima rationalis non a parentibus, sed a solo Deo creatur.

repellitur.

Nihilominus non video, cur apponendae sint hujusmodi exceptiones a Mastrio et Scotistis propositae ad universalem amplitudinem coercendam; quamquam nolim negare multo esse evidentius, quod passiva potentia naturalis vindicet generatim activam aliquam, sive naturalis ea sit sive altior, quam quod praecise vindicet naturalem.

Et ad primam adversariorum rationem quod attinet, jam pridem responderat Eximius Doctor, per accidens fieri quandoque «ut potentia passiva naturalis non possit reduci ad actum ab ullo agente naturali, ut materia, verbi gratia, non potest recipere a naturali agente formam, quam semel habuit, et amisit: id enim censetur quasi per accidens ex defectu alicujus circumstantiae ad illam actionem. Per se vero actum reduci virtute agentis naturalis, eo vel maxime, quod non est necesse, ut potentia passiva, quae adaequate respicit aliquem gradum vel latitudinem actuum, plures et specie et

(1) *Metaph.*, disp. 6, quaest. 1, art. 2, n. 23.

numero diversos comprehendentem, possit de facto ad omnes illos actus in specie et numero ab aliquo agente naturali reduci, quia si ad plures illorum reducatur, jam non erit supervacanea illa potentia in rerum natura» (1). Qua solutione fatetur ipsemet Matrius posse «forte satisfieri præfatis exemplis».

Ad alteram rationem responderi potest primo cum Conimbricensibus, «inesse materiæ potentiam passivam naturalem ad recipiendam animam intellectivam; cui potentia respondet aliqua activa naturalis, quæ illius saltem introductionem nexumque cum materia attingat. Itaque ad adstruendam veritatem illius effati: *Cuilibet potentia passivæ respondet aliqua activa*, sat est dari in parentibus talem potentiam, quando forma totius naturæ vim superat, eamque naturæ auctor stata ac definita lege producit, ubi primum agens naturale materiam congruenter perfecteque disposuit» (2).

Unde secundo dici potest potentia passivæ naturali, quæ inest materiæ ad formam rationalem dispositæ, respondere revera potentiam activam naturalem, atque adeo ejusdem ordinis quodammodo, licet non creatam, sed divinam; quia cum disposita est sufficienter materia in humana generatione, Deus tamquam *auctor naturæ*, non vero ut *agens supernaturale*, creat animam, et ob eam causam creatio animæ ordinario et consueto modo facta non est miraculosum opus, sed naturale (3).

Manet ergo probata generatim veritas illius effati, quod etiam hoc alio modo solet enuntiari: *In omni genere, tantum se extendit potentia passivæ, quantum potentia activa illius generis* (4).

(1) Suarez, disp. *Metaph.* 43, sect. 2, n. 12, et ib., sect. 3, n. 10, 20, qui locus omnino videndus est.

(2) Conimbric. *de Anima*, lib. 2, cap. 1, quæst. 3, art. 3. Cfr. art. 1, arg. 1; et Molina, In 1.^{am} p., q. 12, a. 1, disp. 2, *Negue recte obijci Scotus*.

(3) Vide omnino Suar., disp. 43 *Metaph.*, sect. 3, n. 18. Cfr. sect. 5, n. 3. Videri etiam potest de his P. Joan. Ulloa in *Protrema seu Prolegom. ad scholasticas disciplin.*, disp. 4, cap. 6, n. 59 et cap. 7, n. 61.

(4) Vide S. Thom., 2.º *Contr. Gent.*, c. 60, *Adhuc in omni genere; de Verit.*, q. 18, a. 2 et 5; 3.º dist. 26, q. 1, a. 2.

211. *Quæret quispiam, num e converso cuius activæ potentia correspondeat passiva proportionata ejusdemque ordinis.*

Respondeo, «in primis si loquamur de potentia activa absolute et simpliciter, ut comprehendit etiam divinam potentiam, illi non correspondet aliqua potentia passiva, quæ sit veluti adæquatam susceptivum actionis ejus, quia potest agere extra omnem potentiam passivam, et ipsammet primam passivam potentiam potest efficere, ut accidit in creatione; sed correspondet illi adæquate quiddam possibile est potentia objectiva vel potentia logica, seu per non repugnantiam essendi. Unde etiam respectu illius actionis, quam potest in subjecto vel ex subjecto efficere, non correspondet illi potentia passiva naturaliter, sed simpliciter potentia receptiva, sive naturalis sive obediens, ut latius Theologi disputant... (1).

Si autem loquamur de potentia activa naturali, seu naturali alicui agenti creato, sic absolute verum est nullam esse potentiam activam connaturalem creaturæ, cui non respondeat aliqua potentia passiva, connaturalis etiam alicui creaturæ, quæque naturaliter possit recipere talem actum vel effectum. Et ratio est, quia nulla potentia activa creata est activa, nisi ex præsupposito subjecto, quia non potest agere ex nihilo. Ergo si talis potentia est naturalis alicui creaturæ, necesse est, ut illi respondeat in rebus etiam creatis aliqua potentia receptiva illius effectus. Quia potentia activa recipit effectum vel actionem simpliciter possibilem: non est autem possibilis actio vel effectus essentialiter pendens ex subjecto, nisi sit in rerum natura subjectum capax talis actionis, ex quo possit talis effectus fieri, quia non est res possibilis simpliciter, nisi sint possibile causa omnes, quæ ad talem rem necessariae sunt. Rursus necessarium est, ut capacitas seu potentia talis subjecti naturalis sit, id est, ad connaturalem actum; quia agens naturale non potest efficere actum seu formam supernaturalem» (2).

(1) Suarez, disp. 43, *Met.*, sect. 2, n. 10. Cfr. S. Thom., *de Potent.*, quæst. 1, art. 2, ad 1.^{am}; Ulloa, *Oper. cit.*, disp. 4, cap. 6, n. 59.

(2) Suarez, disp. *Met.* 43, sect. 2, n. 10, 11. Cfr. Ulloa, loc. cit., cap. 7, n. 60, ubi breviter ac dilucide, apud quem vide plura.

Exponitur, quo sensu e converso cuilibet activæ potentia correspondeat passiva.

212. Simili modo quæri potest, quomodo invicem comparentur activa potentia causæ et logica potentia seu intrinseca possibilitas effectus. Ac dicendum videtur: *Cuius potentia activæ, sive naturalis fuerit sive supernaturalis, creata vel increata, necessario respondere aliquam potentiam logicam; itemque cuius potentia logicæ respondere aliquam potentiam activam physicam.*

Cuius potentia
activæ
respondet logica
et vicissim.

Prima pars probatur. Nam nulla datur activa potentia ad intrinsece impossibile, nam impossibile nequit esse terminus alicujus realis actionis. Ergo potentia omnis activa cujuslibet actus vel effectus, supponere debet hunc in seipso non repugnare.

Confirmatur. Nam dari potentiam activam effectus A significat, potentiam illam producere posse effectum A, seu effectum A produci posse ab illa potentia. Atqui effectus A produci a nulla potentia potest, nisi sit intrinsece possibilis. Ergo.

Secunda pars. Ad potentiam activam saltem infinitam spectat, ut producere possit, quidquid in suis notis repugnantiam non involvat. Ergo cuius potentia logicæ necessario correspondet aliqua potentia activa physica, saltem omnipotentia causæ primæ, Dei (1). Cæterum quæstio hæc connexionem habet cum illa alia, *ulrum omnipotentia divina metaphysice connectatur cum possibilibus*: de qua in alio loco erit disputandum.

213. PROPOSITIO 4.^a Potentia quo perfectior est, eo universalis habet objectum (2).

Et videtur assertio intelligende de activa potentia (3).

Ratio autem est, quia objectum potentia est id, ad quod ipsa se extendit. At potentia perfectior ad plura se extendit. Ea quippe est una ex præcipuis rationibus, secundum quas efficacia potentia se manifestat, ut scilicet virtutem suam latius exserat. Hinc quo perfectior aliqua potentia

Potentia,
quo
perfectior est,
universalis
habet objectum

(1) Cfr. Ulloa, loc. cit.

(2) Vide S. Thom., 1 p. quæst. 65, art. 3; de *Potent.*, quæst. 2, art. 6 ad 2.um; quæst. 3, art. 7; de *Malo*, quæst. 16, art. 6; de *spir. creat.* art. 3 fin. corp.; de *Anima*, art. 13, ad 4.um; de *Virtut.* quæst. 5 (de Prudentia), art. 4; *Quodlib.* 3, art. 6.

(3) Cfr. S. Thom., de *spir. creat.*, loc. cit.

adsit in aliquo agente, eo pauciores virtutes, et activitates distinctæ requiruntur ad attingenda diversa objecta. Sic una potentia imaginationis sufficit ad apprehendenda omnia objecta, quæ per quinque sensus exteriores apprehenduntur (1); et unus intellectus cognoscit ea omnia, quæ per sensus, tum internos tum externos, percipiuntur. Ex hoc principio, ut id nunc obiter innuamus, concludit S. Thomas unum argumentum ad probandum, quod virtus creativa soli Deo competat (2); quod argumentum alibi refert esse Platonicorum (3).

ARTICULUS II.

Quotuplex sit potentia?

Ubi etiam de potentia obedientiali.

214. Jam quod attinet potentiarum divisionem, activas partitur Philosophus ratione subjecti in mere naturales ac vitales. Vitales sunt activæ potentia propriæ viventium, mere vero naturales, quæ conveniunt etiam inanimatis ac non viventibus. Ubi nota vox *naturale* multiplicem sorti significationem, prout opponitur vel viventi, ut hic, vel libero, vel violento, vel supernaturali, quemadmodum alibi declarabitur.

Potentia vitalis
et naturalis:

Dividuntur etiam in rationales et irracionales: rationales sunt propria animæ vel entis rationalis; irracionales communes sunt etiam animæ vel entis ratione destituti. Et rationales iterum dispeci possunt in rationales elicitive (ut per essentiam) et rationales imperative (vel per participationem). Rationalis per essentiam est potentia, quæ in se rationalis est vel intellectualis, et elicit actum modo rationali. Rationalis autem imperative aut extrinsece est potentia illa, quæ cum in se rationalis non sit, natura sua regi potest a ratione illique obedire, qualis est v. g. appetitus sensitivus (4).

rationalis e
irrationalis,

(1) S. Thom. de *Potent.*, quæst. 2, art. 6 ad 2.um Cfr. de *Anima*, art. 13, ad 4.um; de *spir. creat.* art. 3 fin. corp.

(2) 1 p., quæst. 61, art. 3.

(3) *Quodlib.* 3, art. 6.

(4) Cfr. Suar., in *Commentar. Arist.*, lib. 9 *Metaph.*, cap. 2; Fonseca, lib. 9 *Metaph.*, cap. 2, quæst. 1, a. 2.

earumque
discrimen.

Potentiae rationales in hoc differunt ab irrationalibus, quod potentiae rationales eadem se habent ad contraria, sicut ars medica, quae est quaedam potentia, ut dictum est, se habet ad infirmitatem et sanitatem faciendam. Potentiae autem irrationales non se habent ad opposita, sed una est ad unum effectum tantum, *per se loquendo*. Sicut calidum solis calefacit per se, etsi per accidens possit esse causa frigiditatis, in quantum aperiendo poros exhalare facit interius calidum, vel consumendo materiam humoris calidi, ipsum calidum destruit, et per consequens infrigidat (1). Cuius differentiae causam assignat Philosophus, «quia ratio est manifestativa contrariorum, nam per unum contrarium cognoscitur aliud, et per formam cognoscitur privatio. Sed omnes artes ac scientiae practicae, ac universim omnes potentiae rationales, sunt quaedam rationes. Ergo omnes artes ac scientiae practicae sunt manifestativae contrariorum, ac praesertim formae et privationis, quae sunt prima contraria. Sed potentia operatur assimilando effectum sibi. Ergo sicut potentiae rationales sunt similitudines intentionales utriusque contrarii, sic possunt causare utrumque contrarium ex. gr. sicut ars medicandi est similitudo intentionalis sanitatis atque aegritudinis (quia nempe est utriusque cognitio), sic potest causare sanitatem atque aegritudinem...» (2).

Potentia
naturalis,
violenta
et neutra:

Potentia passiva dividitur in naturalem violentam et neutram. Naturalis vel connaturalis respicit formam connaturalem; violenta respicit actum inclinationi naturali repugnantem; et neutra denique est respectu actus, ad quem nec positiva inclinatio nec repugnantia inest. De qua divisione disputant Philosophi, num admittenda sit necne (3).

supernaturalis
eique opposita
naturalis:

Potentia dispesci etiam solet in naturalem et supernaturalem. Naturalis est consentanea vel debita naturae; supernaturalis autem indebita naturae. Utramque theologis accuratius enucleandam relinquimus.

(1) S. Thom., lib. 9 *Metaph.*, lect. 2, paragr. 6.

(2) Sylvest. Mauri, *Aristot. Opera omnia, Metaph.*, lib. 9, cap. 3, n. 4. Cfr. S. Thom., *Metaph.*, lib. 9, lect. 2, paragr. c.

(3) Vide Suarez, disp. 43 *Metaph.*, sect. 4, n. 11, seqq. et n. 21; Fonseca, lib. 9 *Metaph.*, cap. 1, quaest. 4, sect. 1; Conimbric. *Physicor.*, lib. 1, cap. 9, quaest. 12, art. 4.

Iterum dividitur potentia in *naturalem* et *obedientialem*. Naturalis est ea, quae per vires naturae cum generali Dei concursu creaturis debito perducitur potest ad actum, ut potentia calefaciendi in igne, vel potentia et capacitas addiscendi scientias in homine.

215. Potentia obedientialis in sensu minus proprio dicitur a quibusdam potentia, quae est in rebus physicis vel naturalibus ad formas artificiales, qualis est in marmore ad recipiendam formam Caesaris: et vocari sic potest, quia ejusmodi potentia non reducitur ad actum ab agente mere naturali, sed ab intellectuali operante per artem et ex motione vel imperio voluntatis, cui quodammodo materia obedit formam artificialem, ad quam per se nec positivam inclinationem nec repugnantiam habebat, recipiendo (1).

obedientialis.

Verum in sensu proprio atque apud Theologos ac Philosophos usitatissimo potentia obedientialis est generatim potentia vel facultas creaturae ad actum supernaturalem, ad eum nimirum, qui per causas naturales legesque et cursum totius naturae obtineri nequit; sive actus ille superet naturam quoad ipsam sui substantiam, ut gratia santificans, sive solum quoad modum productionis, ut visus caeco restitutus per miraculum. Atque in idem recidit haec alia definitio, qua potentia obedientialis dicitur «aptitudo rerum ut pro arbitrio Dei ejusque auxilio rebus ipsis indebito munus impleant, quod naturaliter implere non valent» (2). Id enim pro certo habendum omnino est, inesse rebus creatis capacitatem non solum naturalem seu consentaneam efficacitati naturae, ac proinde explendam per propriam hujus operationem, sed etiam aliam multo ampliorem ad suscipiendum in se, quidquid Deus voluerit per infinitam suam potentiam, cui omnis creatura obedit ad nutum, efficere ultra meritum, ordinem et exigentiam connaturalem. Et hujusmodi capacitas vocatur potentia obedientialis vel potentia obedientiae, ut saepe loquitur Angelicus (3). «Differt autem potentia obedientialis

(1) Cfr. Suar., disp. 43 *Metaph.*, sect. 4, n. 17; Lossada, *Physic.*, tract. 2, disp. 6, cap. 5, n. 1.

(2) Lossada, loc. cit. n. 1. Cfr. Ripalda, disp. 24 de *Ente Supernat.*

(3) Vide S. Thom., 1^a p., q. 115, a. 2 ad 4.um; 3^a p., q. 11, art. 1 corp.; et q. 1, a. 3, ad 3.um; de *Pol.*, q. 1, art. 3, ad 3.um; q. 6, a. 1,

a violenta, naturali et neutra, primo quod nulla istarum, quæ dividunt potentiam naturalem oppositam obedientiali, reduci debet in actum actione supernaturali existenti supra omnem exigentiam naturæ, obedientialis vero actione supernaturali in actum reducitur, secundo quod obedientialis non refertur ordine transcendentali in suos effectus; reliqua vero transcendentali connexionione effectus possibiles respiciunt; naturalis cum positiva inclinatione, violenta cum positiva renitentia, neutra vero absque renitentia et inclinatione. Quamquam si potentiam neutram paulo altius accipias, scilicet virtutem solum, quo nec propendat, nec renitatur formæ, sive transcendentaliter referatur in illam sive non, sub potentia quidem neutra potest facile obedientialis comprehendi (1).

Huic potentiæ obedientiali respondet ex parte Dei *elevatio* naturæ, quæ aliud non est, nisi assumptio vel promotio ejusdem ad actum prorsus indebitum ac supernaturalem. Sic est in animo humano capacitas ad suscipiendam gratiam et habitus supernaturales, ad eosdemque promovetur, vel *elevatur*, per infinitam Dei bonitatem, quemadmodum etiã elevantur intellectus et voluntas ad eliciendos actus virtutum supernaturales, qui totam naturæ propriam activitatem excedunt.

Hujusmodi potentiam et capacitatem ad supernaturalia, saltem si sermo sit de *passiva*, communiter agnoscunt DD. Catholici quoad *rem ipsam*, utcumque dissideant inter sese circa naturam ejusdem ac divisionem. Quoad *rem*, inquam, *ipsam* conveniunt, quamquam de nomine parva quædam existat inter Scotistas et Thomistas controversia, illis eam *naturalem* vocare volentibus, his vero *obedientialem* (2).

216. **Controvertitur** autem magno animorum æstu, num potentia obedientialis dispesci possit in activam et passivam.

ad 18.º, et art. 4; de *Virtut. in comm.* art. 10, ad 13.º; de *Verit.*, q. 8, a. 4, ad 13.º; q. 29, art. 3, ad 3.º; 1.º dist. 42, q. 2, a. 2, ad 4.º; 2.º dist. 18, q. 1, a. 2; 3.º dist. 2, q. 1, art. 1; 4.º dist. 8, q. 2, art. 3, ad 4.º

(1) Ripalda, de *Ente supernaturali*, disp. 8, sect. 5, n. 24.

(2) Vide apud Suar., disp. 43 *Metaph.*, sect. 4, n. 16; et Mastrium, *Metaph.*, disp. 6, q. 1, art. 3, n. 26, 27; Ripalda, *Op. cit.*, disp. 25, sect. 3, n. 7, et disp. 8, sect. 4, n. 15, 16, etc.

an vero sola detur passiva, nec sit possibilis activa. Nostrî auctores communissime utramque amplectuntur; passivam quidem ad recipienda dona supernaturalia, activam vero ad efficiendos actus supernaturales visionis beatificæ, fidei, spei, charitatis cæterarumque virtutum (1), vel ad operandos effectus miraculosos: et ita in re ipsa sentiant, necesse est, omnes illi auctores, qui negant habitus vel auxilium supernaturale esse *totam et adequatam virtutem* elicitive actuum supernaturalium, contenduntque intellectum et voluntatem nostram non solum mediante habitu supernaturali, sed immediate etiã per suam naturalem vim intelligendi et volendi vere actus illos efficere. Licet enim secundum prædictos auctores nec intellectus nec voluntas per *solum* suam virtutem naturalem et ingenitam, cumque concursu divino naturaliter sibi debito, possint *quâpiam* supernaturalis cognitionis vel volitionis efficere, ne minimum quidem initium vel inchoationem, nihilominus per eandem illam virtutem suam naturalem completam ac perfectam altiori virtute supernaturalis auxilii active influit in totum actum supernaturalem, ita ut adequata et completa virtus actuum supernaturalium eliciendorum coalescat ex duplici partiali comprincipio, nempe habitus vel auxilii supernaturalis et virtutis naturalis facultatum illarum (2). Et sic hujusmodi activa-potentia obedientialis dicitur etiã *inchoata et remota* «quia nunquam potest naturaliter fieri proxima seu expedita, et quia potentia obedientialis activa.... nunquam est adequata et sufficiens effectui, etiã in genere causæ secundæ, nisi ei addatur præcipua virtus ordinis supernaturalis» (3).

Alii tamen auctores, potissimum ex sacro Prædicatorum Ordine vehementer impugnant hujusmodi doctrinam, censentque nullam esse possibilem activam potentiam obedientialem, sed eam a nostris hominibus primum excogitatum

(1) Vide apud Ripald., de *Ent. Supern.*, disp. 41, sect. 5, n. 33 et sect. 6; Suarez, de *Incarnat.*, disp. 31, sect. 5 et 6; Lossada, *Physic.* tract. 2, disp. 6, cap. 5, etc.

(2) Vide Ripald., disp. 30 de *Ent. supernat.*, sect. 1, 2; Lossada, loc. cit.

(3) Lossada, ib., n. 2.

Elevatio
respondens
potentiæ
obedientialis.

Existencia
potentiæ
obedientialis.

Quid sit circa
eamdem in
controversia
positum:

fuisse (1); licet enim Deus utatur potentiis creatis, tamquam instrumentis, ad actus et opera supernaturalia, nullam tamen ab illis in hoc exerceri activitatem, sed adæquatam virtutem eorum esse auxilium dumtaxat supernaturale.

Controversiam hanc Theologis agitandam relinquo; qui vero nosse velit, quam sit doctrina de activa potentia obedientiali conformis Patrum doctrinæ rationique, nec penitus aliena ab Aquinate (2), consulat scriptores nostros, ac nominatim Suarezium (3), Ripaldam (4), Petrum Hurtadum (5) et Lossadam (6).

In quo consistat potentia obedientialis: 217. Altera nunc succedit quæstio, in quo nimirum reponenda sit potentia obedientialis. Sunt enim, qui docent potentiam hujusmodi non esse realem aliquam potentiam, sed meram non repugnantiam creaturæ ad id, quod per eas causandum est præter ordinem et activitatem naturæ. Ita inter alios Franciscus Zumel apud Hurtadum (7), et Petrus Fonseca (8).

Sed hæc sententia facile rejicitur. Et primo quidem passiva potentia obedientialis nequit esse sola non repugnantia, «nam licet hæc simul intercedat, tamen sola non satis est ad realem causalitatem materialem», quam anima v. g. habet respectu donorum supernaturalium, quæ in se recipit; nam est verum ac reale subjectum eorumdem, ab eoque illa dependent in esse et in fieri (9). Et re quidem vera sola non repugnantia non est realis potentia, sed pure objectiva, propriaque rei nondum existentis. Capacitas vero actuum ac

(1) Cfr. Complutens., *Physic.*, disp. 12, quæst. 1, n. 30.

(2) 4.º dist. 8, q. 2, a. 3, ad 4.^{am}; *de Pot.*, q. 6, a. 4. (de quo Cfr. Suarez, *de Incarnat.*, disp. 31, sect. 6); 3 p., q. 13, a. 2; q. 62, art. 1, 3 et 5.

(3) *De Incarnat.*, disp. 31, sect. 6.

(4) *De Ente supernat.*, disp. 41, sect. 5 et 6, et disp. 30.

(5) *Physic.*, disp. 9, sect. 14.

(6) *Physic.*, loc. cit.

(7) Loc. cit.

(8) *Metaph.*, lib. 9, cap. 1, 9, 4, sect. 4. *Dicendum in primis... et Quarto dicendum.*

(9) Vide Suar., *Metaph.* disp. 43, sect. 4, n. 16; *de Incarnat.*, disp. 31, sect. 6, paragr. *At vero dicunt alii*; Hurtado, loc. cit., sect. 14, subsect. 3, n. 162, seqq.

donorum supernaturalium inest in subjecto reali ac physico, quod vere *patitur* seu suscipit in se, ac sustentat hujusmodi actus, non minus quam quodvis aliud subjectum actus naturales sibi que consentaneos, aut certe non repugnantes, recipit. Nisi forte adversarii per meram non repugnantiam, in qua constituunt obedientialem potentiam, aliud revera significare nolint, quam quod in natura non sint ulla positiva exigentia vel appetitus naturalis ad tales actus supernaturales: id enim verissimum est. Non tamen propterea capacitas hujusmodi mera non repugnantia dicenda est.

Hac ergo repudiata opinione, occurrunt alii potentiam obedientialem constituentes in qualitate aliqua superaddita et extrinsecus impressa naturali cause; quemadmodum enim aqua v. g. non calefacit, nisi prius in se aliunde immisissum concipiat calorem, nec ferrum magneticum attrahit alterum frustum ferri, quin prius ex magnetis tactu virtutem ejusdem traxerit; ita etiam nulla creatura ad actus supernaturales, inquirunt, habilis efficitur, donec qualitate aliqua divinitus instruatur, atque elevetur ultra ingenitam sibi impotentiam, propter quam nequit, nisi media illa qualitate, actum supernaturalem attingere. Et hujusmodi qualitatem dicunt esse obedientialem potentiam. Hæc sententia tribuitur Capreolo, Paludano, Ferrariensi, Soto, aliisque pluribus (1), qui tamen dissident inter se in statuenda qualitatibus hujusmodi natura, aliis eam permanentem esse arbitrantibus (2), aliis vero transeuntem et fluentem, ac tandiu dumtaxat durantem quamdiu durat effectio actus miraculosi (3), et proinde similem, motui, quem artifex in ipso actionis momento suis imprimi instrumentis.

Verum hæc etiam sententia in utrolibet sensu exposita et propugnata non satisfacit. Et primo quidem de potentia obedientiali passiva satis manifestum est, eam reponi non posse in ulla qualitate naturæ superaddita. Ad quid enim imprimenda foret hujusmodi qualitas? Profecto ad hoc, ut

(1) Vide illos apud Suar., *de Incarnat.*, disp. 31, sect. 5; Ripalda, *de Ente supernat.*, disp. 41, sect. 2 et 4; Fonseca, lib. 9 *Metaph.*, cap. 1, q. 4, sect. 2.

(2) Vide illos ap. Ripald., ib., sect. 2.

(3) Ripald., ib., sect. 4.

per eam apta redderetur natura donorum supernaturalium receptioni. Sed enim vel qualitas illa naturalis est vel supernaturalis. Si pure naturalis, non magis poterit disponere creaturam habilemque efficere supernaturalibus actibus. Si vero supernaturalis est, et ipsa egebit alia qualitate media, per quam subjectum præparetur ad ejusdem receptionem, et sic abibitur in infinitum. Quod si dicas creaturam per seipsam immediate suscipere qualitatem hujusmodi supernaturalem, quæ sit dispositio ac propria potentia doni supernaturalis, cur non poterit immediate accipere ipsum donum supernaturale sine illa qualitate superaddita, quæ absque ulla necessitate fingitur? (1).

Sed neque est etiam ulla causa inducendi qualitatem superadditam ad explicandam activam potentiam obedientialem. Idque omisissis aliis argumentis, quæ Theologis expendenda et fusius declaranda relinquimus, hoc modo persuaderi potest. In actibus supernaturalibus sive intellectus sive voluntatis nulla est necessitas qualitatis superadditæ, per quam ad actus illos eleventur. Ergo idem quoque dicendum est in universum de quavis activa potentia, quæ ad effectus supernaturales tamquam instrumentum assumatur, ac proinde obedientialis potentia reponenda non est in illa qualitate creaturis divinitus impressa, quam adversarii comminiscuntur (2).

Consequentia bona est, quia par est pro actibus et effectibus supernaturalibus ratio.

Antecedens ergo probatur. Quia tum intellectus tum voluntas ad actus supernaturales immediate per suas virtutes naturales concurrere possunt absque ullius ope qualitatis mortuæ, ac solo extrinseco auxilio supernaturali Dei, quemadmodum supponimus nunc ex Theologia (3).

Itaque dicendum est potentiam obedientialem, sive passivam sive activam, non esse aliquid naturæ superadditum; sed eadem potentia creata, quæ relate ad actus naturales

(1) Cfr. Lossada, loc. cit., n. 4; Suar. disp. *Met.* 43, sect. 4, n. 16.

(2) Vide fuse de his disputantem Ripalda, *Op. cit.*, disp. 41, sect. 2-3; Suarez, de *Incarnat.*, disp. 31, sect. 6.

(3) Vide plura de his apud Ripalda, disp. 34 de *Ent. supernat.* sect. 2-3, et disp. ubi de *natura gratiæ provenientis*.

vocatur naturalis, eadem ipsa relate ad supernaturales dicitur obedientialis. Sed hoc interest inter activam et passivam, «quod activa, ut supra notavimus, inadæquata est et partialis in suo genere, scilicet in genere causæ efficientis, etiam secundæ, ideoque non agit, nisi adjuta comprincipio activo supernaturali; passiva vero est, vel esse potest, adæquata in ratione subjecti receptivi, nec in hoc genere requirit comprincipium supernaturale» (1). Quamobrem potentia obedientialis est naturalis *enitativæ et subjective*, non tamen dicitur naturalis, nisi quæstio fiat de voce (2), quia distinguitur ab ea, quæ simpliciter naturalis dicitur; passiva quidem, tum quia respicit actum vel terminum supernaturalem, «tum quia non potest a naturali agente reduci in actum, tum præterea, quia neque talis actus est ex natura rei debitus tali potentia, neque ipsa habet naturalem inclinationem ad illum juxta veriorum Theologorum sententiam» (3).

Ex quibus etiam intelligitur discrimen illud assignatum ab Angelico his verbis: *Est autem duplex potentia creaturæ ad recipiendum: una naturalis, quæ potest tota impleri, quia hæc non se extendit, nisi ad perfectiones naturales. Alia est potentia obedientiæ, secundum quod potest recipere aliquid a Deo; et talis capacitas non potest impleri, quia quicquid Deus de creatura faciat, adhuc remanet in potentia recipiendi a Deo* (4).

Activa vero obedientialis distinguitur a pure naturali *completivæ ac terminativæ*; «completivæ, quia altera in ratione potentia proxime et adæquate solum completur per comprincipia supernaturalia et indebita, altera vero per naturalia et debita; terminativæ, quia altera recipit terminos supernaturales, altera naturales. Quo genere terminativæ distinctionis solent quoque distingui potentia ordinaria et extraordinaria Dei, seu potentia ut auctoris supernaturalis, quæ subjective sunt unum et idem» (5).

Quamobrem dici potest potentiam obedientialem esse medium quiddam inter naturalem et supernaturalem; est

(1) Lossada, loc. cit., n. 4.

(2) Vide Ripalda, disp. 8 per totam, ac potiss. sect., 4 etc.

(3) Suar. disp. *Met.* 43, sect. 4, n. 16.

(4) S. Thom., de *Verit.* q. 29, art. 3 ad 3.^{am}

(5) Lossada, loc. cit., n. 3.

genere, in quo est actus, est etiam potentia, nam si linea in actu est in genere quantitalis et linea in potentia est in eodem genere (1). Hic ergo agendum nobis est de potentia et actu eodem opposito in hoc sensu latissimo ac transcendentali, non vero de potentia prædicamentali, quæ species est qualitatís.

ARTICULUS I.

Quid sit potentia.

Potentia
realis et logica:
realis vero
duplex est activa
et passiva.

207. Potentia potest esse vel *realis ac physica*, vel *objectiva*. Potentia realis seu physica latissime describi potest *principium agendi* aut *patiendi* vel *recipiendi* ad quam definitionem revocari potest illa alia, qua ex S. Thoma (2) potentia dicitur *principium motus activæ vel passivæ*, dummodo vox *motus* intelligatur non in strictiori, sed in largissima acceptione pro quavis operatione.

Dividitur hujusmodi potentia in *activam* et *passivam* seu *subjectivam*: illa importat facultatem aut vim agendi seu efficiendi aliquid; passiva vero est capacitas et aptitudo recipiendi actum vel formam aliquam, sive illa sit in malum ac detrimentum, ideoque cum aliqua subjecti corruptione, sive sit in bonum et perfectionem ejusdem et absque ulla corruptione vel propria alteratione. Sic in Deo est agendi potentia, et similiter in substantiis creatis, quæ varios quoque pro sua virtute producant effectus; in materia vero prima est passiva seu receptiva potentia ad actum formæ substantialis, in homine ad actum scientiæ, ac generatim in substantiis ad accidentia sibi consentanea. Quare, ut vides, omnis tum activa tum passiva *potentia nihil aliud significat, quam principium alicujus actus*, ut scribit Angelicus (3), quamquam diversimode est utraque illa potentia

(1) *Summ. tot. Log. Arist.*, tract. 4, cap. 3.

(2) Lib. 9, *Metaph.*, lect. 5 initio.

(3) S. Thom., 1 p., q. 41, a. 4. Cfr. *de Potent.*, quæst. 1, art. 2.

principium actus, nimirum activa est principium actus ab illa dimanantis, et passiva est principium actus in eadem recepti (1).

Activa ergo potentia generatim est vis seu facultas efficiendi aliquid, et describitur ab Aristotele *principium transmutationis in alio, prout aliud est* (2); passiva potentia definitur, ab eodem Philosopho *principium transmutationis passivæ ab alio, aut prout aliud est* (3).

Ac primo quidem potentia dicitur *principium*, cujus nomine venit generatim id, unde aliquid procedit quocumque modo, ut alibi declaratur. Deinde dicitur potentia principium *transmutationis*: circa quam particulam notandum est, ut definitio conveniat omni potentiæ, transmutationem intelligendam esse in sensu latissimo et improprio, qui omnem quancumque operationem, sive per realem mutationem ac verum motum fiat, sive non; secus enim definitio illa quadrare non posset in potentiam creativam, cujus actus nec motum nec veri nominis mutationem importat, immo nec etiam in passivam potentiam vitalem, utpote quæ actum suum absque ulla transmutatione recipit, quemadmodum in suo loco dicitur (4). Itaque definitio illa Aristotelica vel limitanda est ad potentiam operantem per verum ac proprie dictum motum seu mutationem successivam, vel ut extendi ad omnem prorsus potentiam possit, vox illa *transmutationis* mitius interpretanda est ita, ut amplietur ad significandam operationem quancumque. Additur in definitione, potentiam esse principium transmutationis *in alio*, vel *prout aliud est*, et *ab alio* seu *prout aliud est*, quia activa potentia suam exercet activitatem in subjecto diverso ab illo, in quo ipsa est, ut ars ædificandi, quæ in ædificante est, et operatur extrinsecus: quod si quandoque activa potentia exercet activitatem in eo ipso subjecto, in quo est, non agit in illud prout agens est, sed prout patiens vel recipiens, ideoque

(1) Cfr. Suar., disp. *Metaph.* 43, sect. 5, n. 2.

(2) Arist., lib. 9, *Metaphys.*, cap. 1; lib. 5, cap. 12.

(3) Arist., *ibid.*

(4) Cfr. S. Thom., *de Potent.*, quæst. 3, art. 1 ad 8.um; Suarez in expositione Arist., lib. 5, cap. 12, text. comm. 17. Cfr. S. Thom. *de Pot.* q. 3, a. 1 ad 8.um